

KAZERNE DOSSIN

MEMORIAAL, MUSEUM
EN DOCUMENTATIECENTRUM
OVER HOLOCAUST
EN MENSENRECHTEN

The background of the poster features a dark, textured illustration. On the left, a child with brown hair and a red shirt is shown from the chest up, looking upwards with a curious expression. The right side of the image is dominated by a wall of numerous white, shoe-like shapes arranged in rows, resembling a rack of shoes. The overall tone is somber and historical.

INLEIDENDE LES 'HET VERHAAL VAN SIMON'

AANBOD VOOR LAATSTE
GRAAD BASISONDERWIJS

Vlaamse
overheid

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding	p. 3
Kazerne Dossin	
Biografie van Simon Gronowski	
Eindtermen en ontwikkelingsdoelen	
2. Inleidende les	p. 7
3. Rondleiding 'Het verhaal van Simon'	p. 11

Colofon

Concept lesmateriaal: Kazerne Dossin

Concept rondleiding: Anke Bellen, Klaartje De Boeck,
Sara Lanoye, Dorien Styven, Charlotte von Fallois,
Marjan Verplancke, Sanne Dewolf, Brechtje Vanbel,
Anne-Sophie Van Vyve, Céline Joris

Teksten: Anke Bellen en Marjan Verplancke

Lay-out en foto's: Sven Smets, Adriaan Baccaert
en Evi Van Puyvelde

Met dank aan: Zora Vardaj, Els Dethier, Hussein Atshan

Onze uitzonderlijke dank gaat uit naar Simon Gronowski
voor zijn bereidwillige medewerking.

1. INLEIDING

Met het traject 'Het verhaal van Simon' maken je leerlingen kennis met Simon Gronowski, die als kind de Holocaust overleefde. Dit programma werd speciaal ontwikkeld voor jongens en meisjes uit de laatste graad van het basisonderwijs. Het bestaat uit drie delen. Door middel van de **inleidende les** worden de leerlingen warm gemaakt voor het museumbezoek en krijgen ze een opdracht mee. Bij hun bezoek aan Kazerne Dossin, nemen ze deel aan de **rondleiding**. Tot slot is er voor op school een **naverwerking** voorzien. In deze inleiding vind je wat achtergrondinformatie over het museum dat jullie straks gaan bezoeken, een korte beschrijving van het leven van Simon Gronowski en de aanknopingspunten in de eindtermen.

Praktische informatie over de rondleiding

WANNEER | dinsdag, donderdag en vrijdag om 9.30 en om 13.00
 WAAR | Kazerne Dossin, Goswin de Stassartstraat 153, Mechelen
 DUUR | 2u00
 AANTAL | maximum 25 leerlingen
 PRIJS | 5€ per leerling, gratis voor de begeleidende leerkracht
 BEGELEIDING | begeleiding door Kazerne Dossin en de leerkracht

Achtergrondinformatie over Kazerne Dossin

Kazerne Dossin, Memoriaal, Museum en Onderzoekscentrum over Holocaust en Mensenrechten is een unieke plaats van herinnering aan de Holocaust in België. Op deze plaats werden meer dan 25.000 Joden, Roma en Sinti verzameld en gedeporteerd naar Auschwitz-Birkenau. Amper 5% van hen keerde terug. Hoe was dit mogelijk? Waarom die vervolging? Wat betekende ze voor de slachtoffers, daders en omstaanders? Vanuit de Holocaust gaan we op zoek naar actuele mechanismen. Ook met jonge kinderen betekent leren over de Jodenvervolging een manier om hen te laten reflecteren over racisme, uitsluiting, en discriminatie op basis van afkomst, geloof, overtuiging, huidskleur, geslacht en geaardheid. Het museum nodigt iedereen uit een bewuste en kritische houding aan te nemen in alledaagse situaties van uitsluiting en groepsdruk. Een bezoek met je leerlingen kadert zo in een traject rond actief respect en burgerzin.

Meer info?

Bezoek onze website www.kazernedossin.eu voor meer informatie. Verder biedt de nieuwsbrief voor leraren je informatie en tips over holocausteducatie. Schrijf je in via [deze link](#) of via info@kazernedossin.eu.

Biografie van Simon Gronowski

Simon Gronowski wordt geboren in Ukkel in 1931 en is dus een oorlogskind. Hij is de zoon van Léon Gronowski en Chana Kaplan, afkomstig uit Polen en Litouwen. Als twintiger was zijn vader Polen ontvlucht omwille van de uitzichtloze situatie voor Joden. Na een paar eerste harde jaren in België laat hij Chana overkomen. Ze trouwen in 1923. Hun eerste kindje, Ita, komt in 1924. Zeven jaar later komt Simon. Het gezin woont in Etterbeek en heeft een lederwinkel, 'Au Sally'. Ita is een voorbeeldige leerlinge aan het Lyceum van Elsene. Ze is de beste in Grieks en Latijn. Ook is ze een klassiek pianiste. Simon gaat naar de Etterbeekse Basisschool en is een welpje in de scouts.

Aan hun rustig en mooie leven komt een einde wanneer Duitsland op 10 mei 1940 België binnenvalt. Maanden gaan voorbij en de haat tegen de Joden wordt steeds voelbaarder. Er komen verschillende anti-joodse wetten. Zo moeten Joden zich verplicht registreren in hun gemeentes, mogen ze het beroep van ambtenaar, leraar, journalist of advocaat niet meer uitoefenen en worden ze vanaf juni 1942 gedwongen om een gele ster te dragen. Er worden steeds meer mensen opgeroepen om zagezegd te gaan werken in het oosten. Bij grootscheepse razzia's worden vele honderden Joden opgepakt. In België worden naast de Joden ook Roma, Sinti en verzetsstrijders vervolgd en gearresteerd.

Het gezin Gronowski besluit om onder te duiken in een klein appartement op de eerste verdieping van een huis in Sint-Lambrechts-Woluwe. Ze leven hier van 1 september 1942 tot 17 maart 1943. De dag dat Simon, zijn zus en moeder door de Gestapo worden opgepakt, is Léon niet thuis. Hij ligt in het ziekenhuis met een inzinking en kan zo ontsnappen aan de verklikking. Eerst wordt Simon enkele dagen opgesloten in de kelder van de Gestapo op de Brusselse Louizalaan. Daarna worden ze in vrachtwagens overgebracht naar de Mechelse Dossinkazerne. Dit is een doorgangskamp waar Joden, Roma en Sinti verzameld worden om weggevoerd te worden. Niemand weet precies waarheen. Na een maand in de kazerne krijgen Simon en zijn mama op 18 april 1943 het bevel om met de volgende trein te vertrekken. Dat is transport XX van 19 april 1943. Ita, die op haar zestiende voor de Belgische nationaliteit kon kiezen, blijft in Mechelen. Op dat moment deporteren de nazi's de Belgische Joden nog niet. Het twintigste konvooi vertrekt zo met 1.600 gevangenen richting Auschwitz-Birkenau.

Toevallig is het twintigste konvooi het transport dat door drie jonge mannen, Youra Livschitz, Jean Franklemon en Robert Maistriaux wordt overvallen. Tussen Wespelaar en Hambos slagen ze erin een wagon open te maken. Zo kunnen zeventien mensen uit de trein springen. Maar ook uit andere wagons ontsnappen mensen, ditmaal omdat ze van binnenuit een door-gang forceerden. Ter hoogte van Borgloon, springt Simon uit de trein. Zijn mama zet hem op de treeplank en laat hem op het goede moment los. Zelf waagt ze de sprong niet. Maar haar zoon van elf ontsnapt zo aan de gaskamer die hem te wachten stond. Mensen uit de omgeving zorgen ervoor dat hij terug naar Brussel kan. Een dag later is Simon herenigd met zijn vader. Tot het eind van de oorlog zitten ze beiden ondergedoken, op verschillende adressen. Ze schrijven wel brieven naar elkaar. Het zou nog 17 maanden duren voor Brussel wordt bevrijd.

De mama van Simon werd onmiddellijk vergast bij haar aankomst in Auschwitz-Birkenau. Ita werd op 20 september 1943 op transport XXII gezet. Ook zij werd onmiddellijk bij aankomst omgebracht. Op 9 juli 1945 sterft Simons vader uit wanhoop in hun huis in Etterbeek. De veertienjarige Simon moet nu alleen verder. Door het huis van zijn ouders te verhuren, slaagt hij erin zijn studies te betalen. Zo wordt hij advocaat en doctor in de rechten.

Vandaag is Simon doctor in de rechten en advocaat in Brussel. Hij is een jazzpianist en gelukkige grootvader.

Meer weten over Simon Gronowski?

GRONOWSKI S., *Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen*, Van Halewyck, 2005.

GRONOWSKI S., TINEL K., VAN REYBROUCK D., *Eindelijk bevrijd, Hannibal*, 2013.

PIRART F., GRONOWSKI S., *Simon, l'enfant du 20e convoi*, Renaissance du Livre, 2008.

SOETEWY M., *Oorlogskinderen*, 2012, 50 min. (documentaire)

Eindtermen en ontwikkelingsdoelen

Wereldoriëntatie

Mens

Ik en mezelf

- De leerlingen kunnen in een niet-conflictgeladen situatie hun eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderings spontaan uitdrukken.
- De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Ik en de anderen: in groep

- De leerlingen hebben aandacht voor de onuitgesproken regels die de interacties binnen een groep typeren en zijn bereid er rekening mee te houden.

- De leerlingen kunnen in concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen, erover praten en aangeven dat deze op elkaar inspelen.
- De leerlingen kunnen omgangswijzen met anderen waarin ze minder sterk zijn oefenen.

Maatschappij

Sociaal-economische verschijnselen

- De leerlingen kunnen illustreren dat welvaart zowel over de verschillende landen in de wereld als in België ongelijk verdeeld is.
- De leerlingen kunnen beseffen dat hun gedrag beïnvloed wordt door de reclame en de media.

Sociaal-culturele verschijnselen

- De leerlingen kunnen illustreren dat verschillende sociale en culturele groepen verschillende waarden en normen bezitten.
- De leerlingen kunnen illustreren dat arbeidsmigratie en het probleem van vluchtelingen een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving.
- De leerlingen kunnen inzien dat racisme vaak gebaseerd is op onbekendheid met en vrees voor het vreemde.

Politieke en juridische verschijnselen

- De leerlingen kunnen het belang illustreren van de fundamentele Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind. Ze zien daarbij in dat de rechten en plichten complementair zijn.
- De leerlingen kunnen illustreren op welke wijze internationale organisaties ernaar streven om het welzijn en/of de vrede in de wereld te bevorderen.

Sociale vaardigheden

Domein relatiewijzen

- De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
- De leerlingen kunnen zorg opbrengen voor iets of iemand anders.
- De leerlingen kunnen kritisch zijn en een eigen mening formuleren.
- De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
- De leerlingen kunnen ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren.

Domein samenwerking

- De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Muzische vorming

Beeld

- De leerlingen kunnen beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.

Muziek

- De leerlingen kunnen muziek beluisteren en ervaren, muzikale impressies opdoen uit de geluidsomgeving met aandacht voor enkele kenmerken van de muziek:
 - Klankeigenschap
 - Functie/gebruikssituatie
- De leerlingen kunnen openstaan voor hedendaagse muziek, muziek uit andere tijden, andere landen en culturen.
- De leerlingen kunnen vanuit het eigen muzikaal aanvoelen praten over het zingen en het musiceren.

Drama

- De leerlingen kunnen genieten van een gevarieerd aanbod van voor hen bestemde culturele activiteiten.
- De leerlingen kunnen geconcentreerd luisteren naar een gesproken tekst (verteld of voorgelezen) en die mondeling, schriftelijk, beeldend of dramatisch weergeven.

Attitudes

- De leerlingen kunnen respect betonen voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot eigen en andere culturen.

2. INLEIDENDE LES

Vorbereiding

1. Simons brief afdrukken

- Je kan de brief afdrukken uit deze bundel.
- Het leukste is als de brief echt met de post aangekomen lijkt. Stop hem dus in een omslag met het adres en een postzegel erop.

2. Het voorleesboek Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen' klaarleggen

- Het prentenboek kan je kopen in onze museumshop of downloaden via www.kazernedossin.eu
- Print de bladen eventueel op groot formaat af.
- Tip: op onze [site](#) vind je ook een korte animatiefilm over Simon

3. Knutselmateriaal klaarleggen

- Kopieer de sjablonen uit deze bundel op stevig papier zodat elke leerling een sjabloon kan kiezen.
- Voorzie veiligheidsspeldjes, scharen, verstevigingsringetjes, een perforator en stiften

Doelen

- De leerlingen raken vertrouwd met het verhaal van Simon.
- De leerlingen worden warm gemaakt om Kazerne Dossin te gaan bezoeken.
- De leerlingen voelen zich verantwoordelijk voor de opdracht die Simon aan de kinderen mee geeft: zijn verhaal doorvertellen.

DEEL 1: De brief van Simon

Doelstellingen:

De leerlingen:

- begrijpen moeilijke woorden uit de brief.
- kunnen uitleggen wat ze over Joden weten en wat er met hen is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- kunnen de opdracht verwoorden die Simon hen gegeven heeft.
- kunnen zeggen aan wie ze het verhaal willen doorvertellen en waarom

Werkwijze:

Vertel dat er op school een brief is aangekomen. Laat één van de leerlingen de brief openen. Lees de brief voor. In een korte bespreking van de brief kan je deze vragen gebruiken:

- Waren er woorden die je niet begreep? Weten jullie wat deze woorden willen zeggen?

- bezetting, bezet
- minderwaardig
- joods
- nazi's
- uitsluiting
- museum

- Wat weten jullie al over de Tweede Wereldoorlog?
- Kan je de Tweede Wereldoorlog aanduiden op de tijdlijn?
- Zijn er mensen in je familie die de oorlog in België meemaakten?
- Zijn er mensen in je familie die een andere oorlog mee maakten?
- Wat weten jullie over Joden?
- Wat gebeurde er met de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog?
- Wat vraagt Simon aan ons?
- Waarom wilt hij dat we zijn verhaal helpen vertellen?
- Aan wie zouden jullie dit verhaal graag willen doorvertellen?
- Welke vragen hebben jullie nog?

Simon GROWOWSKI

Dag kinderen,

Mijn naam is Simon. Ik ben in 1931 geboren. Ik geloof dat ik nu ouder ben dan jullie oma en opa.

Ik schrijf jullie om jullie iets te vragen.

Ik heb in mijn leven heel veel meegemaakt. Toen ik zo oud was als jullie, was het oorlog. België was bezet. Hitler en de nazi's waren hier de baas.

Omdat wij Joods waren, vonden ze ons minder waard dan de anderen. Ze sloten ons op en brachten ons naar een vreselijke plek waar ze mijn familie dood maakten.

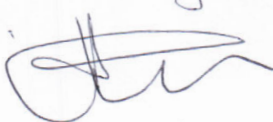
Zo vreselijk haatten ze ons. Ik was zo bang, zo verdrietig. Dat is allemaal lang geleden. Ik ben al jaren geen kind meer. Maar ik denk nog bijna elke dag aan wat er toen gebeurde. En eigenlijk zou ik willen dat iedereen mijn verhaal hoort. Ik wil dat de mensen begrijpen hoe vreselijk oorlog en uitsluiting voor kinderen is. Zo hoop ik dat geen enkel kind ooit nog evenveel verdriet moet hebben als ik toen.

Maar ik ben alleen. En alleen kan ik onmogelijk met iedereen spreken.

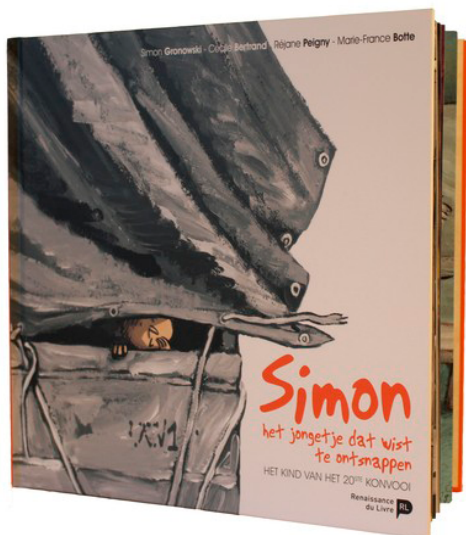
Daarom reken ik op jullie. Misschien willen jullie me helpen mijn verhaal door te vertellen. Als jullie dat willen, kan je eerst samen het prentenboek lezen dat ik heb jullie opgestuurd. Daarna kan je met de klas of met de school naar Mechelen gaan. Daar is een museum over wat mijn familie en ik hebben meegemaakt. De museumwerkers verwachten je om mijn verhaal te vertellen. Breng gerust al je vragen mee.

Vriendelijke groeten.

Simon

DEEL 2: Het boekje van Simon

Doelstellingen:

De leerlingen:

- raken vertrouwd met een aantal historische begrippen als deportatie, Dossinkazerne, ...
- kunnen zich inleven in Simon als kind. Zij oefenen hiermee de competentie van historische empathie.

Werkwijze:

Maak er een bijzonder voorleesmoment van. Dit is geen eenvoudig verhaal. Wees alert voor de reacties van de leerlingen en speel erop in. Na het lezen kan je opnieuw enkele vragen stellen:

- Wat vonden jullie van het verhaal van Simon?
- Hebben jullie alles goed begrepen?
- Heb je dingen geleerd die je nog niet wist?
- Vind je dat het verhaal goed afloopt of niet?
- Denk je dat veel kinderen gered werden? (Ongeveer 25.800 mensen zijn uit Dossin gedeporteerd. Zo'n 4250 (16,5%) waren kinderen onder de 15 jaar. Zij stierven bijna allemaal in de gaskamers. 6.220 Joodse kinderen werden niet gedeporteerd omdat ze konden onderduiken.)
- Wat zou je graag nog meer willen weten?
- Weet je nog waar Simon opgesloten zat? Vandaag is op die plaats een museum gemaakt. Willen jullie meegaan om daar nog meer over het verhaal van Simon te leren?

DEEL 3: Tekenopdracht

Doelstellingen:

De leerlingen:

- verwerken het verhaal op een creatieve manier.
- denken na over hun wat hen getroffen heeft.
- bedenken al aan wie ze het verhaal gaan verder vertellen.

Werkwijze:

Na de bespreking van het boek, gaan de leerlingen een naamkaartje knutselen. Dit kaartje zullen ze dragen tijdens de rondleiding in het museum. De bedoeling is dat de kinderen iets tekenen uit het verhaal dat hen getroffen heeft (bvb. de trein, hondje Bobby, springen van het bed, ...).

Stappenplan:

1. Print de verschillende sjablonen meerdere keren uit op stevig papier.
2. Laat de leerlingen elk een sjabloon kiezen en uitknippen.
3. De leerlingen schrijven op het sjabloon hun eigen naam (in grote letters) en de naam van de persoon aan wie ze het verhaal zullen doorvertellen.
4. De leerlingen tekenen, best met stift, in het voorziene vak een element uit het verhaal van Simon.
5. De leerlingen maken een gaatje op de zwarte stip met de perforator.
6. Het gaatje wordt verstevigd met een ringetje.
7. Vergeet de naamkaartjes niet mee te brengen op de dag van het museumbezoek.

NAAMKAARTJES

Mijn naam:

Ik ga dit vertellen aan

Mijn naam:

Ik ga dit vertellen aan

Mijn naam:

Ik ga dit vertellen aan

Mijn naam:

Ik ga dit vertellen aan

3. RONDELEIDING 'HET VERHAAL VAN SIMON'

Op maat

De tentoonstelling in Kazerne Dossin is niet ontworpen op maat van jonge kinderen. Heel wat beelden in het museum zijn schokkend en de analyse van de mechanismes van collectief geweld is complex. Toch is de Holocaust ook voor jonge kinderen een belangrijk thema. Zij oefenen belangrijke vaardigheden als historische empathie en reflecteren over actuele verschijnselen als racisme en uitsluiting. Het aanbod moet gewoon op hun maat zijn. Daarom is onze rondleiding voor het basisonderwijs geen klassieke rondleiding.

Opbouw

De rondleiding is als volgt opgebouwd:

1. In de voorwerpcirkel frissen de leerlingen op wat zij nog weten van Simons leefwereld.
2. Bij het bezoek aan het memoriaal en aan het museum wordt Simons verhaal door de gids in bredere context geplaatst. De bedoeling is dat de leerlingen actief participeren door het gebruik van documenten, citaten en voorwerpen. Op bepaalde plaatsen wordt geactualiseerd. Thema's als vluchten, uitsluiting en mensenrechten worden uitgelicht.

Geen schokeffect

We vermijden schokkende beelden in het museum. Ook inhoudelijk worden niet alle details van de uitroeiing besproken. De voorbereidende fase (polarisatie, discriminatie, ...) krijgt de nadruk.

Een persoon als rode draad

Er wordt voortgebouwd op het verhaal van Simon en zijn opdracht vormt de rode draad. Zo wordt de werkelijkheid bevattelijk. Er is ook aandacht voor wat Simon voor en na de oorlog mee maakte. Op die manier leren we de mens achter het slachtoffer kennen.